

XEOGRAFÍA

Primera pregunta. Su valoración máxima es de 3 puntos: se requiere una breve definición utilizando términos geográficos.

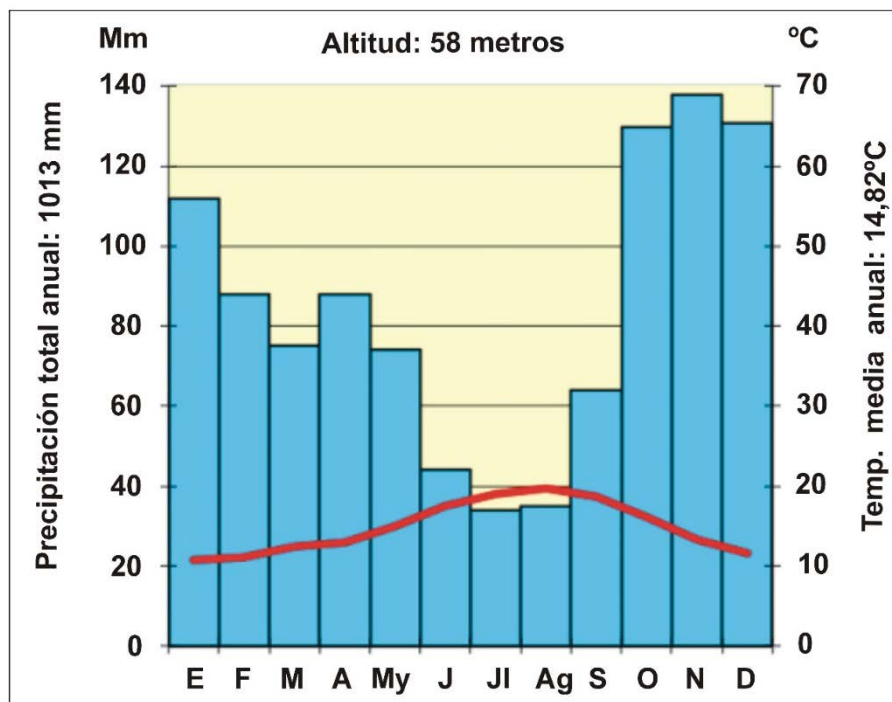
Segunda pregunta. Su valoración máxima es de 3 puntos: se requiere el correcto análisis e interpretación del documento, a partir de los elementos cartografiados.

Tercera pregunta. Su valoración máxima es de 4 puntos: se valorará la organización y exposición de los contenidos.

1.-Defina brevemente los siguientes conceptos: *Energías renovables; Ría; Laurisilva; Padrón Municipal; Cuenca fluvial; Ecoturismo.*

2.- Atendiendo al documento, responda a las siguientes cuestiones:

- Identifique la figura y describa la información representada en la misma.
- Analice la evolución de las temperaturas medias y de las precipitaciones.
- Defina el tipo de clima al que corresponde y describa las situaciones de la dinámica general atmosférica que pueden afectar a esta área.

Fuente: *Climogramas de España. Google my maps*

(<https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=11FQzHQ0ralO5iwxdLYFUjXaLHkQ&hl=es&ll=36.082540455759705%2C-6.834697500000004&z=5>)

3.-Desarrolle el tema: Las ciudades españolas: legado histórico y dinámica actual; estructura, morfología y funciones urbanas.

XEOGRAFÍA

Primeira pregunta. A súa valoración máxima é de 3 puntos: requírese unha breve definición empregando termos xeográficos.

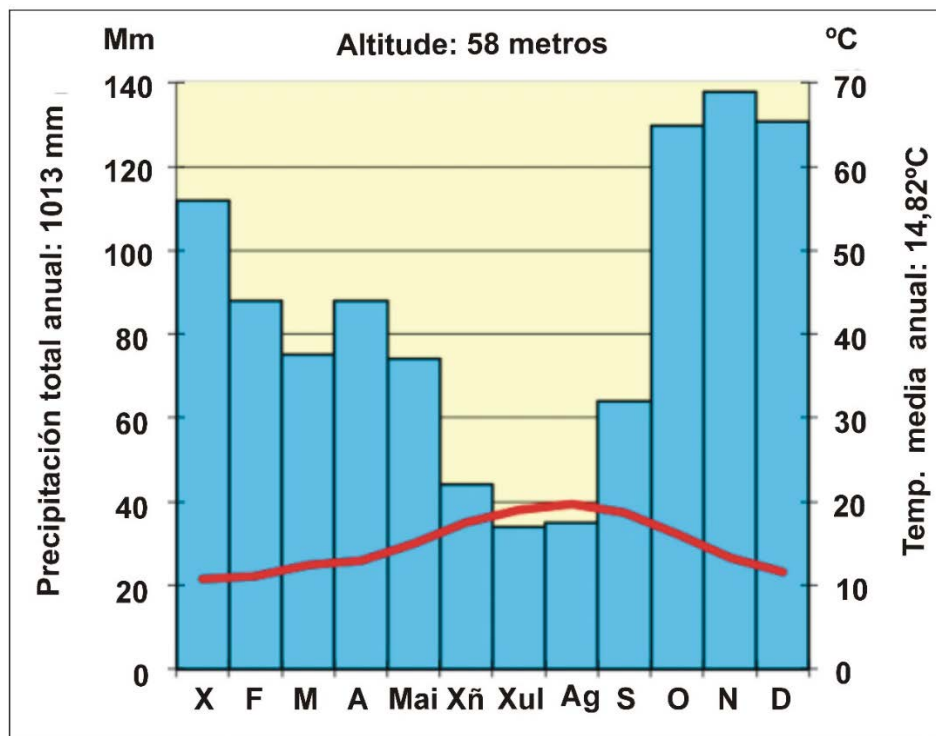
Segunda pregunta. A súa valoración máxima é de 3 puntos: requírese a correcta análise e interpretación do documento, a partir dos elementos cartografados.

Terceira pregunta. A súa valoración máxima é de 4 puntos: valorarase a organización e exposición dos contidos.

1.- Defina brevemente os seguintes conceptos: *Enerxías renovables; Ría; Laurisilva; Padrón Municipal; Cunca fluvial; Ecoturismo.*

2.- Atendendo ao documento, responda ás seguintes cuestións:

- Identifique a figura e describa a información representada na mesma.
- Analice a evolución das temperaturas medias e das precipitacións.
- Defina o tipo de clima ao que corresponde e describa as situacións da dinámica xeral atmosférica que poden afectar a esta área.

Fonte: *Climogramas de España. Google my maps*

(<https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=11FQzHQ0raIO5iwxdlYFUjXaLHkQ&hl=es&ll=36.082540455759705%2C-6.834697500000004&z=5>)

3.-Desenvolva o tema: As cidades españolas: legado histórico e dinámica actual; estrutura, morfoloxía e funcións urbanas.

XEOGRAFÍA

CRITERIOS DE CORRECCIÓN

1.- Defina brevemente os seguintes conceptos: Enerxías renovables; Ría; Laurisilva; Padrón Municipal; Cunca Fluvial; Ecoturismo

Enerxías renovables: Son aquelas que se obteñen de fontes naturais virtualmente inesgotables, ben sexa pola inmensa cantidade de enerxía que conteñen, ben porque son capaces de rexenerarse por medios naturais. Entre as enerxías renovables cóntanse a hidroeléctrica, eólica, solar, xeotérmica, maremotriz, a biomasa e os biocombustibles.

Ría: Val fluvial somerxido baixo o nivel do mar a causa da elevación deste. A orixe xeomorfolóxica está relacionada cun asolagamento do val fluvial, relacionado con movementos isostáticos e un afundimento tectónico asociado á rede de fracturas preexistentes. As Rías Altas e Baixas galegas son bo exemplo disto.

Laurisilva: É un bosque nuboso subtropical, propio de lugares húmidos, cálidos e sen xeadas, con grandes árbores, que en España se dá nas illas Canarias, máis concretamente nas vertentes setentrionais das illas occidentais de maior elevación, alí onde o “mar de nubes” –determinado pola afluencia dos alisios- permite o seu crecemento.

Padrón municipal de habitantes: rexistro que leva a cabo cada concello sobre a poboación que vive no seu municipio. Contén tamén información sobre as características da poboación, aínda que algo menos detallada que a do censo. A súa principal vantaxe é a de tratarse dun rexistro vivo, dinámico, xa que cando unha persoa se traslada a vivir a outro municipio ten a obriga legal de empadroarse nel. De aí que sexa denominado padrón continuo de poboación. Isto quere dicir que en calquera momento se pode coñecer a cantidade de poboación dun municipio, así como as súas principais características, polo que é un dato de vital importancia para os concellos, xa que reciben máis ou menos financiamento en función da poboación que teñan.

Cunca fluvial ou hidrográfica: É a porción de terreo que drena a un colector principal (río ou lago) limitada por unha liña de cumes ou divisoria de augas, liña desde a que as augas correntes flúen en direccións opostas, e que adoita coincidir cos niveis máis elevados de determinados sistemas montañosos.

Ecoturismo: É unha nova tendencia do Turismo alternativo, diferente ao Turismo tradicional. Neste enfoque privilexiase a sustentabilidade, a preservación, a apreciación do medio natural e cultural; nesta alternativa turística preténdese manter o benestar das poboacións locais, minimizando os impactos negativos para o ambiente e a comunidade local.

2.- Atendendo ao documento, responda ás seguintes cuestións:

a) **Identifique a figura e describa a información representada na mesma.** O documento da figura é un climograma. Un climograma é un gráfico dobre que representa mediante un gráfico de barras os valores de precipitación total recollida cada mes e mediante un gráfico lineal a temperatura media mensual. Os datos son recollidos nunha

XEOGRAFÍA

estación meteorolóxica en forma de datos medios sobre un número amplo de anos observados (uns 30 se se queren obter conclusións climáticas significativas).

Os climogramas teñen un eixe de abscisas onde se atopan os meses do ano e un eixe de ordenadas onde se atopa a escala das temperaturas (normalmente á esquerda) e a escala das precipitacións (normalmente á dereita). A escala de precipitacións debe ser o dobre cá de temperaturas para que o climograma represente correctamente a existencia ou non de estación seca segundo o índice de Gausson.

Aparecen tamén os datos de precipitación anual total, temperatura media anual, así como a altitude da estación meteorolóxica onde foron recollidos os datos. A fonte do gráfico é a páxina Web *Climogramas de España de Google my maps*

b) Analice a evolución das temperaturas medias e das precipitacións. A evolución das temperaturas medias e das precipitacións amosan unha regularidade propia do clima oceánico.

As temperaturas son suaves en inverno (en torno aos 10° en xaneiro e decembro como meses máis fríos) e non moi calorosas en verán (20° en agosto como mes máis cálido). A temperatura media anual (14,82°) e a amplitude térmica (uns 10°) son froito da proximidade do mar e da abundante nubosidade.

Polo que respecta ás precipitacións, podemos observar que son relativamente abundantes (1013 mm) e regulares, cun mínimo estival. Nos meses de outono-inverno a precipitación adoita superar os 100 mm. Como consecuencia non existe ningún mes árido.

c) Defina o tipo de clima ao que corresponde e describa as situacións da dinámica xeral atmosférica que poden afectar a esta zona. O climograma da figura relaciónase có clima oceánico e a área septentrional da Península Ibérica (concretamente trátase da estación meteorolóxica de A Coruña).

Como factores físicos podemos citar a latitude (área setentrional da Península Ibérica) máis relacionada co paso de fronteas, a proximidade ao mar que suaviza as temperaturas, pero que permite a entrada de aire húmido que combinado coa orientación (ao norte dunha área montañosa) permite un maior aumento das precipitacións relacionado co “efecto Foehn”.

Como factores termodinámicos o principal está relacionado coa circulación atmosférica e o posicionamento do “jet-stream” durante gran parte do ano que permite a entrada de baixas presións procedentes do oeste (océano atlántico), que varren o noroeste e norte peninsular con bastante regularidade desde o inicio do outono até finais da primavera.

Só o dominio anticiclónico da época estival permite desprazar ao norte as baixas presións e que o volume de precipitacións se reduza durante os meses de verán, aínda que neste tipo de clima non hai meses áridos.

XEOGRAFÍA

Podemos citar tamén o dominio das masas de aire polar durante gran parte do ano nestas latitudes, o que se relaciona tamén coa abundancia de precipitacións que podemos observar no gráfico.

A área xeográfica do clima oceánico se corresponde co norte e noroeste da Península Ibérica -gran parte de Galicia e o litoral cantábrico ata os Pireneos (norte da Cordilleira Cantábrica).

As precipitacións abundantes e regulares permiten que os ríos desta área xeográfica sexan caudalosos e bastante regulares. A gran influencia deste clima no medio natural está na vexetación: o bosque caducifolio (faias e carballos), a landa (breixo, toxo, xesta) e os prados frondosos poden desenvolverse como consecuencia das abundantes precipitacións, da humidade, das temperaturas suaves e da escasa amplitude térmica propia desta área xeográfica.

3.-Desenvolva o tema: As cidades españolas: legado histórico e dinámica actual; estrutura, morfoloxía e funcións urbanas.

A maior parte das cidades españolas posúen elementos de época distintas: o centro histórico, cos seus monumentos e rúas estreitas e tortuosas; os ensanches, de trazado regular; os arrabaldes, de crecemento desordenado; os desenvolvementos urbanos densos, en edificación aberta; e as novas periferias, cada vez máis dispersas e fragmentadas.

As cidades transfórmanse: crecendo cara ao exterior coa creación de novos espazos residenciais e áreas de actividade económica, e por procesos de reestruturación no seu interior.

Aparecen centros comerciais, parques empresariais ou urbanizacións que se constrúen nas aforas. Prodúcese un proceso de fragmentación do espazo urbano con pezas conectadas entre si por autovías e estradas.

Na evolución das cidades españolas, o modelo de cidade mediterránea, compacta, foise substituíndo polo tipo de cidade difusa de modelo anglosaxón.

A cidade difusa ou dispersa esténdese horizontalmente e está separada en áreas especializadas e monofuncionais: zonas residenciais (diferenciadas por prezos e por grupos sociais), áreas comerciais, zonas de lecer, centros de ensino, universidades, barrios administrativos e de oficinas... Ademais diminúe: o contacto humano, os intercambios e a sociabilidade.

É unha tipoloxía urbana caracterizada pola mestura de usos e de funcións e pola tendencia a ocupar un territorio moi extenso. A aceleración na ocupación do espazo implicou maior mobilidade individual: as viaxes pendulares cotiás (por motivos de traballo, estudo ou lecer) aumentaron en número e distancia.

Por outro lado, os centros urbanos mudaron notablemente a partir da segunda metade do século XX. Deste xeito, os centros históricos de moitas cidades españolas

XEOGRAFÍA

comezaron a sufrir unha progresiva deterioración e abandono. A maior parte dos que permaneceron eran anciáns con baixos niveis de renda, polo que o centro experimentou un proceso de envellecemento e empobrecemento. Todo isto reflectiuse nunha deterioración urbana, xa que moitas vivendas quedaron baleiras, e noutras non se realizaron as obras necesarias de mantemento e renovación.

Ao mesmo tempo, a actividade económica tamén se foi desprazando cara aos ensanches. O centro histórico só foi capaz de reter algúns centros administrativos e eclesiásticos instalados en edificios monumentais, así como os comercios tradicionais.

Ao longo das últimas décadas, as tendencias anteriores víronse, en parte, compensadas por procesos de revitalización destas zonas debido a varios factores, entre os que poden citarse en primeiro lugar as políticas públicas de conservación e revitalización. As administracións públicas investiron na rehabilitación dos edificios e a mellora dos espazos públicos. Ademais, deron un novo uso a vellos monumentos, converténdooos, por exemplo, en edificios administrativos ou universitarios, e dinamizando así a vida dos centros históricos. En segundo lugar, tamén foi importante o proceso de desenvolvemento do turismo cultural, que potenciou a rehabilitación dos centros históricos españois, mediante a restauración de edificios e a peonalización de rúas e prazas. No interior dalgunhas cidades realizáronse importantes operacións urbanísticas, consistentes, por exemplo, en reconverter ás vellas áreas industriais en novos espazos de ocio. Finalmente, en terceiro lugar cómpre citar tamén o cambio de actitude de poboación local, que comeza a percibir estes espazos nobres como áreas de oportunidades económicas e un lugar agradable para vivir. Así, os centros dalgunhas cidades están atraendo poboación nova e de maior nivel de renda, o que contribúe a conservar os edificios residenciais.

Malia ao indicado, subsisten problemas especialmente nalgúns barrios, onde ao envellecemento da poboación e o baixo nivel de renda, se unen a marxinação social e a conformación de áreas cunha forte concentración de inmigrantes, o que dificulta a súa integración no conxunto da sociedade.

No referente aos usos do solo, cómpre definilos como as diferentes utilizacións do espazo urbano: comercial e de negocios, residencial, industrial, de equipamento, etc.

Na cidade preindustrial (dende a súa orixe ata mediados do século XIX) o casco antigo era a parte da cidade urbanizada. Ocupaba unha pequena superficie da cidade actual, pero ten un gran valor polo legado cultural que contén. Nesta época os usos do solo eran moi diversos (multifuncionalidade).

Pola súa banda, a cidade preindustrial sufriu notables modificacións como resultado do proceso de industrialización, que tivo lugar entre mediados do século XIX e a década de 1960. O casco antigo experimentou unha progresiva terciarización e consolidouse como centro comercial e de negocios na cidade. O resultado foi o desprazamento dos usos residenciais e a deterioración dos edificios pola contaminación e o tráfico.

As cidades que nesta época implantaron industrias modernas atraeron unha numerosa poboación campesiña e estendéronse creando ensanches para os burgueses, barrios industriais e obreiros, e barrios axardinados. Produciuse unha división entre unha área residencial cara para a burguesía e as zonas industriais e os barrios marxinais –con

XEOGRAFÍA

escasos servizos e equipamentos- para o proletariado que creceron arredor do ensanche, ao longo das estradas e camiños que partían da cidade ou xunto ás industrias e ás estacións ferroviarias.

Os barrios-xardín debidos ás ideas naturalistas. Tratábase de vivendas destinadas ás clases medias e baixas, se ben co tempo tamén as clases altas demandaron este tipo de espazos. Co posterior crecemento da cidade, estes espazos quedaron situados en zonas relativamente céntricas, o que favoreceu a súa revalorización e o seu cambio de uso por exemplo, gardarías ou clínicas privadas.

Na década de 1960, as principais cidades españolas iniciaron un enorme crecemento debido ao incremento natural da poboación e a inmigración e o progresivo desenvolvemento dos servizos. As cidades ampliaron a área edificada e crearon extensas periferias. Estas áreas urbanas chegaron a unirse ás veces cos municipio veciños, constituíndo aglomeracións urbanas.

Na actualidade (época postindustrial) algunhas zonas industriais e barrios obreiros quedaron nunha posición céntrica, o que revalorizou o solo que ocupan, dando lugar ao baleirado industrial e aparición de usos terciarios ou residenciais. Pola contra, os espazos menos accesibles e desorganizados mantéñense como espazos marxinais.

Nos últimos anos, as grandes cidades teñen un ritmo de crecemento menor, pero continúan estendéndose no espazo, debido á difusión de parte da súa poboación e da súa actividade económica cara a periferias cada vez máis afastadas. Estas periferias estrutúranse en diferentes áreas: barrios residenciais, áreas industriais e áreas de equipamento.

Os barrios residenciais da periferia responden a diversas tipoloxías e presentan bastante homoxeneidade social derivada do prezo do solo e da distancia ao centro: barrios marxinais, de vivendas de promoción oficial, polígonos de vivenda de promoción privada, barrios de quinteiro pechado, áreas de vivenda unifamiliar.

As áreas industriais localízanse xunto ás principais vías de acceso á cidade, buscando a proximidade urbana e solo abundante a prezo alcanzable. Tamén inclúen espazos industriais novos, como parques empresarias e tecnolóxicos, en áreas de gran calidade ambiental; ou polígonos de naves acaroadas destinados a empresas con menos recursos.

Finalmente, as áreas de equipamento son froito da actual descentralización das actividades económicas cara á periferia urbana: grandes superficies comerciais, centros escolares, sanitarios e administrativos e outros servizos.

Polo que respecta á morfoloxía e funcións urbanas debemos apuntar que ao longo da historia a rede urbana española foi evolucionando ata acadar o seu estado actual, no que se diferencian distintos niveis xerárquicos, dende as grandes metrópolis nacionais ata as cabeceiras de comarca.

Ademais, o sistema urbano presenta uns trazos morfolóxicos particulares: cubre o territorio de forma irregular, con contrastes marcados entre centro e periferia. Existen

XEOGRAFÍA

áreas nas que as cidades se concentran xeralmente ao longo de eixes, mentres que noutras obsérvanse auténticos baleiros urbanos.

Así, as cidades españolas repártense polo territorio de xeito moi desigual, concentrándose na franxa costeira e nos arquipélagos. Na Península, o sistema urbano español adopta unha forma de anel incompleto (ao excluír as cidades portuguesas), que rodea un espazo central pouco urbanizado, agás no caso de Madrid. Polo tanto, o sistema de cidades non cubre axeitadamente o territorio do interior da Península.

Na periferia distínguense os seguintes eixes de concentración de cidades:

-Franxa atlántica galega. Esténdese polo occidente de Galicia, dende Ferrol a Vigo, con prolongacións cara o interior (Lugo e Ourense).

-Franxa cantábrica. Ocupa o espazo comprendido entre o triángulo de cidades asturianas (Oviedo, Xixón e Avilés) ata Pamplona, pasando por Santander e as capitais vascas.

-O val do Ebro. Como eixe de conexión entre a franxa cantábrica e o litoral mediterráneo, constitúe un eixe continuo no seu tramo occidental (dende Logroño a Zaragoza), pero máis discontinuo no seu sector oriental.

-Corredor mediterráneo. É parte dun eixe europeo moi dinámico, que dentro de España se prolonga dende Girona a Murcia.

-Eixes andaluces. Distínguese un eixe urbano costeiro (dende Almería ata Huelva) e un eixe interior (val do Guadalquivir, dende a costa atlántica ata Xaén).

-Eixes insulares. Aliñados de forma discontinua ao longo dos arquipélagos balear e canario, respectivamente.

O interior peninsular, polo contrario, no conta propiamente con eixes urbanos continuos, e se caracteriza polos seguintes trazos: Por unha banda, pola presenza de áreas urbanas de menor tamaño. O contraste entre a periferia e interior é especialmente marcado no caso das cidades de máis de 250.000 habitantes, xa que só dos delas se atopan na Meseta (Madrid e Valladolid), cando esta ocupa a metade do territorio español. E, por outra banda, hai unha menor densidade de cidades, pois no interior aparecen algúns baleiros urbanos, é dicir, áreas apenas cubertas polo sistema de cidades.